

Viite: Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 8/2018: ”Yhdyspinnat yhteiseksi mahdollisuudeksi. Selvitys lapsi- ja nuoriso- ja perhepalveluiden toteuttamiseen liittyvistä yhdyspinoista muuttuvassa toimintaympäristössä”

Asia: Lastensuojelun laatu ja kustannuskehitys

Lapsiasiavaltuutetun tehtävänä on arvioida ja edistää lapsen oikeuksien toteutumista Suomessa. Työn perustana on YK:n lapsen oikeuksien yleissopimus (SopS 59–60/1991), joka on lakina voimaan saatettu ihmisoikeussopimus. Lapsiasiavaltuutetusta annetun lain (1221/2014) mukaan lapsiasiavaltuutetun tulee seurata yhteiskunnallista päätöksentekoa ja arvioida sen vaikutuksia lasten hyvinvointiin sekä aloittein, neuvoin ja ohjein kehittää yhteiskunnallista päätöksentekoa lasta koskeissa asioissa ja edistää lapsen edun toteutumista yhteiskunnassa (2 §).

Lapsiasiavaltuutettu kiittää valmistuneesta ”Yhdyspinnat yhteiseksi mahdollisuudeksi. Selvitys lapsi- ja nuoriso- ja perhepalveluiden toteuttamiseen liittyvistä yhdyspinoista muuttuvassa toimintaympäristössä”, jossa on kartoitettu lapsi- ja perhepalvelujen muutosohjelmaan (pääministeri Sipilän hallituksen ns. Lapekärkihanke) liittyvän sivistys- ja opetustoimen ja sote-palveluiden yhdyspintoja ja verkostojohtamisen malleja sekä tehty ehdotuksia ohjauksesta ja toimintakulttuurin uudistamisesta, joilla lapsi- ja perhelähtöisyys palveluissa varmistetaan uudessa toimintaympäristössä. Lapsiasiavaltuutettu oli selvitysryhmän kuultavana 8.8.2017. Lapsiasiavaltuutettu tuo vastuuministeriöiden tietoon ja pohdittavaksi valmistuneen selvityksen johdosta kunnioittavasti seuraavaa.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) on toteuttanut vuosina 2013–2015 lastensuojelun kehittämis- ja tutkimushankkeen (LaskeTut). Hankkeessa on muun muassa selvitetty lastensuojelun kustannuksia ja palvelujen hintaa (HuosTa-hanke 2014–2015).

Valmistuneessa selvityksessä käsitellään verrattain vähän lastensuojelun kustannuskehitystä, kustannusten sisältöjä ja kustannusten syntylogiikkaa. Lapsiasiavaltuutettu esittää suuren huolen, miten maakuntahallinnossa lasten akuutteihin lastensuojelutarpeisiin pystytään vastaamaan samaan aikaan sekä laadukkaasti että kustannustehokkaasti. Selvityksessä ei ole viitattu THL:n edellä todetun tutkimushankkeen aineistoihin.

Lasten sijoittaminen kodin ulkopuolelle on kallista. THL:n yksikkökustannusraportin mukaan sijaishuolto laitoksessa maksaa 261 euroa vuorokaudessa, ammatillisessa perhekodissa 179 euroa vuorokaudessa ja sijaisperheessä 76 euroa vuorokaudessa. Näiden lukujen perusteella arvioituna lapsen sijoittaminen vuodeksi laitokseen maksaa yli 90 000 euroa, ja vuoden sijoitus ammatilliseen sijaisperhekotiin maksaa noin 65 000 euroa. Vuonna 2013 lastensuojelun laitos- ja perhehoitoon kului lähes 710 miljoonaa euroa. Vuonna 2014 lastensuojelun laitoshoidon maksoi kuudessa suurimmassa kaupungissa keskimäärin 314 euroa vuorokaudessa.¹

¹ Heino, Hyry, Ikäheimo, Linnosmaa, Kuronen, Rajala: Lastensuojelun kustannukset ja palvelujen hinnat. HuosTa-hanke 2014–2015. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, työpaperi 11/2016. Ks. esim. s. 4.

Selvitysryhmä on tehnyt seuraavan esityksen (nro 9), joka lapsiasiavaltuutetun arvion mukaan vähäisesti, jos lainkaan, pureutuu lastensuojelun laadun varmistamiseen ja kustannuskehitykseen:

”Kuntien valtionosuusjärjestelmän ja maakuntien rahoitusjärjestelmän tulevassa uudistamisessa selvitetään saatujen kokemusten pohjalta, onko tarpeen ja millä tavalla kannustaa kuntia ja maakuntia myös tätä kautta yhdyspinnat ylittävään toimintaan lasten, nuorten ja perheiden palvelujen rahoittamisessa, budjetoinnissa ja ennaltaehkäisevässä työssä.”

Lapsiasiavaltuutettu pitää välttämättömänä, että jatkovalmisteluun yhdyspinnoista nivotaan tiiviisti mukaan valtiovarainministeriö sekä Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Lapsiasiavaltuutetun näkemyksen mukaan muutos kuntaperustaisesta lastensuojelun järjestämisestä maakuntakohtaiseen uhkaa lisätä lastensuojelun kustannuksia. Tähän asti kunnilla on ollut motivaatiota kehittää esimerkiksi ehkäisevää lapsi- ja perhetyötä tavoitteenaan vähentää taloutta äkillisesti ja pitkäkestoisesti kuormittavien korjaavien palveluiden tarvetta ja käyttöä. Kunnissa palveluiden kehittämisestä johtuvat kustannushyödyt ja -haitat ovat olleet samassa budjetissa.

Valmistuneessa selvityksessä korostuu, sinänsä hyvin perusteluin, toimintakulttuurimuutoksen tarve ja eri toimijoiden yhteistyö. Lastensuojelun laadun ja kustannusten hillitsemisen kannalta toimintakulttuurin muutoksen tarve ja yhteistyö tuntuvat kuitenkin väljiltä politiikkalinjauksilta. Lapsiasiavaltuutettu pitää merkittävä riskinä, että kuntien valtionosuusjärjestelmää ja maakuntien rahoitusjärjestelmää selvitettäisiin vasta ”saatujen kokemusten pohjalta”. Nämä kysymykset on ratkaistava ennen kuin uuteen hallintoon siirytään.

Valtion tulisi arvioida kriittisesti, mistä lastensuojelun kustannuskehitys johtuu. Kunnille ja maakunnille on saatava aikaan voimakas rahoituksellinen motivaatio samaan aikaan sekä lastensuojelun laadun että lastensuojelun kustannustehokkuuden parantamiseen. Muutoin vaarana on valtion rahoitusvastuiden kasvu ilman lastensuojelun sijaishuollossa olevien lasten elämänlaadun parantumista. Tässä yhteydessä tulisi tarkastella, onko lastensuojelussa nykyisin toteutuva liiketaloudellisen voiton tavoittelu täysin perusteltua, kustannustehokasta ja lapsen edun mukaista.

Kunnioittavasti,

Tuomas Kurttila
Lapsiasiavaltuutettu

Pirkko-Liisa Rautio
Hallinnollinen avustaja

JAKELU
Valtiovarainministeriö
Sosiaali- ja terveysministeriö
Opetus- ja kulttuuriministeriö

Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma (kärkihanke)

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos
